

Den norske Stokkebaad og det jyske Knubskib.

Det norske arkæologiske Tidsskrift »*Viking*« bringer i sit Aarshefte 1941 en interessant Artikel af Bjørn Hougen ved Universitetets Oldsagssamling i Oslo om Robaadens Historie med Titlen »Islendingen i eika«. Med Udgangspunkt i nogle Vers i Heimskringla gennemgaar han særlig Indlandsbygdernes Baadtyper og beskriver her Sidestykket til Midtjyllands Knubskib, Stokkebaaden, som dens norske Navn lyder.

Der er den Ejendommelighed ved det norske Materiale, at kun to Stokkebaade med Sikkerhed kan fastslaas at være mosefundne, medens mange er kommet for Dagen paa Bunden af Elve eller Indsøer ved tilfældigt indtrædende lav Vandstand. Dette tyder snarest paa, at deres største Udbredelse falder i en forholdsvis sen Tid, og Stokkebaaden er i Norge endnu kendt gennem mundtlig Overlevering. Saaledes berettede en Kone paa omkring 60 Aar i 1929, at hendes Fader havde drevet Fiskeri med en Stokkebaad, han selv havde lavet sig. Den var udstyret med Udliggere i Form af Planker, der var fæstede i Vandlinien paa begge Sider af Baaden. Skibet endte sin Tilværelse som Grisetrug. Holkebaadene kan i Norge deles i to Typer: en slank Form som et stort Trug og en bredere, mere pramlignende.

Det norske Materiale frembyder en interessant Parallel til det jyske Knubskibs Historie. Den danske Arkæolog Vilhelm Boye har i sin lille Bog om Fund af Genstande fra og ved Søborg Sø (fra 1882) meddelt, at en Landmand fra Silkeborg-Egnen havde fortalt ham, at de jyske Knubskibe fandtes i to Typer, hvoraf den ene havde en slank Form som store Trug, medens den anden var fladere og havde en opstaaende Kant paa Midten. Denne Inddeling svarer ret nøje til den norske. Boye fortæller, at disse Baade benyttedes til Fiskeri paa Silkeborg-Søerne med Vod, idet der udkrævedes tre Baade, hver med sin Mand. Ved Hjælp af de to førtes Voddet tværs over Søen, medens den tredje styredes mod Voddets Midte, idet Manden ombord med sin Aare (disse Baade blev roet med een Aare) slog i Vandet for at drive Fiskene ind i Nettet; denne Baad kaldtes for »Plumreskibet«.

Det jyske Knubskibs Historie venter endnu paa en Forfatter. Det kan nævnes, at det indgaar i Fortællingens Gang i Blichers Novelle »Himmelbjerget«, og Den danske Ordbog har flere Citater paa Navnets Brug. Foruden Vilhelm Boyes Oplysninger kan det desuden anføres, at det tilfældigvis omtales 1689 i Anledning af en Retssag som værende i Brug paa Vessø af Chr. Heilskov i hans Artikel om Hjlemslev Herred i Aarhus Stifts Aarbøger 1935, 20—21, og Erik Moltke har givet en Beskrivelse af Runebaaden fra Morsholt Mose (nu i Odder Museum), der efter hans Anskuelse maa dateres til Tiden efter ca. 1150 (sstds. 123 ff.). Endvidere har R. H. Kruse i sit Manuskript »Nørrejyllands Mærkværdigheder«, som nu gemmes paa Nationalmuseet, givet en Beskrivelse af Knubskibet, hvoraf han dog kun har set et enkelt Eksempel.

Det er et ejendommeligt Tilfælde, at Göteborgs Museum i sin Aarsberetning 1941, 59, omtaler og afbilder et Knubskib med Udliggerplanker, som Bjørn Hougen har beskrevet det fra Norge. Göteborgs Museums Ege stammer fra Barkeryds Sogn i Smaaland.

Som bekendt er det Træk fra Knubskibet, at det udføres af eet Stykke Træ, ikke enestaaende. For ikke at nævne Bronzealderens Egekister og Trækar kan det anføres, at »Kulturen« i Lund gemmer Holkebrønde, udførte af een Træstamme, og i Herning Museum findes et jysk Sidestykke hertil fra Skavlkjær i Hammerum Herred. Ogsaa mindre Genstande som Bistokke og personlige Sager som Æsker til Barbertøj og Naalehuse i Bogform udførtes af eet Stykke Træ.

Bjørn Hougens Afhandling har adskillig Værdi ogsaa for jysk Kulturforskning, idet han mener, at en Robaadstype, som ogsaa kendes fra Jylland, har udviklet sig af Knubskibet, og han betragter en Baad, der 1930 blev fremdraget i Nærheden af Utrecht, som Overgangsformen. Udviklingen skal være foregaaet i Nederlandene, hvorfra den moderne Jolle er blevet indført til Danmark og Norge.

H. S.

Viborg Købstads Historie.

I den sidste Menneskealder er der gjort et stort Arbejde for de jyske Købstæders Historie. De ældre, for Nutiden